

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Uniwersytet Szczeciński

kinga.flaga-gieruszynska@usz.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5177-4450>

<https://doi.org/10.26881/gsp.2022.s.05>

Stosunek pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a postępowaniami restrukturyzacyjnymi – wybrane zagadnienia

Wprowadzenie

Określenie stosunku pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a poszczególnymi rodzajami postępowań restrukturyzacyjnych ma kluczowe znaczenie dla ustalenia reguł ochrony dłużnika przed niewypłacalnością. Ustawodawca wprowadził bowiem prymat postępowań restrukturyzacyjnych, zakładając, że „uwolnienie” dłużnika od negatywnych skutków czynności egzekucyjnych zwiększa prawdopodobieństwo wykonania układu z wierzycielami, a więc osiągnięcia celu restrukturyzacji zobowiązań dłużnika, tj. jego oddłużenia – w ramach realizacji idei „drugiej szansy”. Z założenia dłuższy czas trwania postępowań restrukturyzacyjnych uzasadnia wprowadzenie odmiennych regulacji dotyczących wpływu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na postępowania sądowe i administracyjne¹. W szczególności otwarcie każdego z tych postępowań nie pozbawia wierzyciela możliwości kontynuowania lub wszczęcia postępowania sądowego w celu dochodzenia wierzytelności wobec dłużnika. Wierzyciel zachowuje uprawnienie do prowadzenia takiego postępowania, choćby wierzytelność podlegała umieszczeniu w spisie wierzytelności, a dłużnik nie zaprzeczył jej istnieniu².

Celem niniejszego opracowania jest wskazanie relacji, jakie zachodzą pomiędzy poszczególnymi postępowaniami restrukturyzacyjnymi a postępowaniem egzekucyjnym, które są kluczowe dla efektywnego zaspokojenia wierzyciela, a jednocześnie mają zasadnicze znaczenie w zakresie umożliwienia kontynuacji działalności dla dłużników zagrożonych niewypłacalnością. W artykule pominięto natomiast kwestię powstania w postępowaniu restrukturyzacyjnym szczególnych tytułów egzekucyjnych, które pozwalają na dochodzenie wierzytelności niezaspokojonych w tym postępowaniu,

¹ A. Malmuk-Cieplak, *Wpływ postępowania upadłościowego*, „Polski Proces Cywilny” 2015, nr 3, s. 401.

² B. Merczyński, M. Murawska, *Wpływ otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na postępowania sądowe i egzekucyjne*, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 12, s. 51.

a odnoszących się do rozliczenia należności powstałych w związku z tym postępowaniem, ponieważ problem ten wymaga odrębnej rozbudowanej analizy.

1. Odmienne charakter postępowania egzekucyjnego i restrukturyzacyjnego jako podstawa kształtowania ich wzajemnego stosunku

Nie ulega wątpliwości, że oba rodzaje postępowań, zarówno postępowania restrukturyzacyjne, jak i postępowanie egzekucyjne, są postępowaniami cywilnymi. Ta klasyfikacja nie budzi wątpliwości, zważywszy, że – jak wskazywał Andrzej Zieliński – podstawowym zadaniem postępowania cywilnego jest realizowanie norm prawa materialnego w sprawach cywilnych w drodze ich przymusowego urzeczywistnienia. Zadanie to determinuje pojęcie postępowania cywilnego jako prawnie uregulowanego zespołu działań, zmierzających do skonkretyzowania i przymusowego zrealizowania norm prawnych w sprawach cywilnych w formie przewidzianej prawem³. Jednak w aspekcie niniejszych rozważań co do obu tych kategorii postępowań należy przede wszystkim zauważyć ich odmienne znaczenie dla zabezpieczenia słusznym interesów wierzycieli i korelację tego celu z postulatem ochrony dłużnika przed niewypłacalnością.

W doktrynie wskazuje się, że postępowanie restrukturyzacyjne to zorganizowany ciąg czynności procesowych podejmowanych przez uprawnione do tego organy (sądowe i pozasądowe) z udziałem zainteresowanych podmiotów, uczestniczących w tym postępowaniu, w celu zapewnienia ochrony zarówno społecznych, jak i indywidualnych interesów zmierzających do osiągnięcia celu zainicjowanego postępowania⁴. Jego podstawowym celem jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznym praw wierzycieli (art. 3 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego⁵). Poszczególne postępowania restrukturyzacyjne odznaczają się istotnymi różnicami o charakterze funkcjonalnym i strukturalnym, co skutkuje odmiennością ich przebiegu, wpływając jednocześnie na zakres praw i obowiązków podmiotów uczestniczących w tych postępowaniach⁶. Różnią się przede wszystkim zakresem ochrony dłużnika przed wierzycielami oraz obszarem restrukturyzacji majątku dłużnika, a także regulami dotyczącymi zarządzania przedsiębiorstwem dłużnika. Jednak ich wspólnym mianownikiem – kluczowym dla oceny ich relacji z postępowaniem egzekucyjnym

³ A. Zieliński, *Postępowanie cywilne. Kompendium*, Warszawa 2019, s. 11.

⁴ I. Gil, *Relacje postępowania egzekucyjnego do postępowania restrukturyzacyjnego oraz współpraca komornika sądowego i zarządcy ustanowionego w postępowaniu sanacyjnym* [w:] *Współczesny model egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego. Zbiór studiów*, red. A. Góra-Błaszczkowska, I. Gill, K. Flaga-Gieruszyńska, Sopot 2017, s. 202 i wskazana tam literatura.

⁵ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1588; dalej: pr. restr.).

⁶ I. Gil, *Relacje postępowania egzekucyjnego...*, s. 203.

jest ochrona przed wierzycielami w zamian za poddanie się kontroli sądu i wierzycieli na zasadach określonych w danym postępowaniu restrukturyzacyjnym. Co więcej, zauważalna jest wyraźna zależność pomiędzy poziomem ochrony przed wierzycielami a stopniem ograniczenia swobody dłużnika w zakresie uprawnień zarządczych dłużnika⁷.

W odniesieniu do postępowań restrukturyzacyjnych w doktrynie pojawia się pogląd, że uniknięcie upadłości dłużnika jest celem nadrzędnym, natomiast zabezpieczenie słusznego interesu warunkiem zabezpieczającym jego realizację⁸. Jednak stanowisko to nie jest trafne, ponieważ nie wynika ono z dalszych postanowień prawa restrukturyzacyjnego. Jak stanowi art. 8 ust. 1 pr. restr., sąd odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli skutkiem tego postępowania byłoby pokrzywdzenie wierzycieli. Co więcej, w orzecznictwie zauważa się również, że celem tym jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika (przy czym osiągnięcie tego celu powinno się odbyć przy zabezpieczeniu słusznym praw wierzycieli), nie zaś ochrona wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa oraz kontynuowanie dotychczasowej działalności dłużnika⁹. Należy zatem uznać, że oba te cele mają równorzędny charakter i zabezpieczenie słusznego interesu wierzycieli nie może zostać zaniechane w imię uniknięcia upadłości dłużnika. Prawo restrukturyzacyjne ma zapewnić warunki, o ile to możliwe, do wynegocjowania warunków realizacji układu, które zapewnią maksymalne zaspokojenie wierzycieli, przy możliwej ochronie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa. W konsekwencji uniknięcie upadłości nie może mieć miejsca kosztem uszczerbku w słusznym prawach ogółu wierzycieli¹⁰. Niemniej, jeśli zaspokojenie wierzycieli jest możliwe w drodze układu zawartego w postępowaniu restrukturyzacyjnym, to rozwiązanie to jest preferowane w porównaniu z osiągnięciem tego samego celu w drodze likwidacji majątku dłużnika, względnie egzekucji singularnej.

Nie sposób nie zgodzić się ze stanowiskiem, że relacje pomiędzy zagrożonym niewypłacalnością dłużnikiem a jego wierzycielami są relacjami opartymi na konflikcie interesów. Jest to konflikt dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, jest to konflikt pomiędzy dłużnikiem a wierzycielami w ogólności. W ramach tego konfliktu dłużnik dąży do ograniczenia swojej odpowiedzialności kosztem wierzycieli, co w odniesieniu do restrukturyzacji przedsiębiorstwa oznacza dążenie do jego zachowania, bez uwzględnienia w tym zakresie interesu wierzycieli. Po drugie, jest to konflikt pomiędzy wierzycielami, z których każdy dąży do uzyskania maksymalnego zaspokojenia swojej wierzytelności niezależnie od stopnia zaspokojenia pozostałych wierzycieli¹¹. Ta cecha

⁷ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 2 pr. restr., teza nr 1* [w:] *idem*, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2022.

⁸ M. Kubiczka, B. Sokoła, *Przesłanki prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w świetle jego celu*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2015, nr 2, s. 23.

⁹ Postanowienie SO w Warszawie z dnia 8 maja 2018 r., XXIII Gz 71/18, Legalis.

¹⁰ R. Adamus, *Komentarz do art. 3 pr. restr., teza nr IV.2* [w:] *idem*, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2019.

¹¹ M. Geromin, A. Hrycaj, Z. Miczek [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, Warszawa 2020.

postępowania restrukturyzacyjnego jest wspólną z postępowaniem egzekucyjnym, aczkolwiek istnienie wskazanej sprzeczności pomiędzy dłużnikiem a wierzycielami oraz poszczególnymi wierzycielami nie jest równoznaczne z tożsamością celów obu tych postępowań.

Na wstępie warto podkreślić, że postępowanie egzekucyjne stanowi ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją. Jak wskazuje Andrzej Marciniak, egzekucja polega na zastosowaniu przez powołane do tego organy egzekucyjne przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w odpowiednim akcie (tytule wykonawczym albo tytule egzekucyjnym). W nauce postępowania cywilnego zgodnie podkreśla się przydatność oraz duże walory jurydyczne egzekucji jako niezwyklego instrumentu prawno-procesowego w skutecznej realizacji norm prawnych. Egzekucja niesie jednak ze sobą dla dłużnika wiele niekorzystnych następstw, urastających często do poważnych problemów życiowych i społecznych. Charakterystyczny dla egzekucji element przymusu powoduje, że w zakresie stosunków cywilnoprawnych jest ona jedną z najdalej idących sankcji prawnych¹². W konsekwencji postępowanie egzekucyjne obejmujące w swej istocie egzekucję singularną, mimo tożsamego celu, skoncentrowanego na zaspokojeniu wierzycieli, ma odmienny, wysoce windykacyjny charakter, ograniczający ochronę dłużnika do zapewnienia podstaw egzystencji dla niego i jego bliskich. Jak stwierdził Sąd Najwyższy, uwzględniając charakter postępowania egzekucyjnego, jako służącego zaspokojeniu wierzyciela w następstwie czynności w stosunku do dłużnika przymuszających, dokonywanych przez właściwe organy, należy zauważyć, że przedmiotem postępowania egzekucyjnego jest wydobycie wierzytelności od dłużnika i pozyskanie jej przez wierzyciela jako ostatni etap realizowania norm prawa materialnego regulujących stosunek prawny pomiędzy uprawnionym i zobowiązanym¹³. Postępowanie egzekucyjne stanowi zatem stadium wykonawcze postępowania cywilnego, a ustawodawca stwarza w ten sposób możliwość zaspokojenia uprawnień wierzyciela przy wykorzystaniu środków przymusu oddziałujących na zachowanie lub stan majątku dłużnika¹⁴. Ten charakter postępowania egzekucyjnego czyni je zdecydowanie bliższym postępowaniu upadłościowemu, a jedynie częściowo pokrywającym się z celem postępowania restrukturyzacyjnego, które w dużej mierze opiera się na realizacji woli dłużnika zagrożonego niewypłacalnością oraz dostrzega wagę kontynuacji przez niego działalności.

W konsekwencji należy uznać, że ustawodawca kształtuje relację pomiędzy postępowaniami restrukturyzacyjnymi a postępowaniem egzekucyjnym na zasadzie primatu tych pierwszych ze względu na odmienną charakteru obu tych kategorii postępowań, a także inaczej ukształtowane cele postępowania, które mają jednak jeden wspólny mianownik – ochronę słusznym interesów wierzycieli. Aczkolwiek trzeba tu

¹² A. Marciniak, *Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego* [w:] *idem, Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.

¹³ Postanowienie SN z dnia 22 stycznia 2008 r., II CNP 169/07, LEX nr 817507.

¹⁴ D. Zawistowski, *Komentarz do art. 758 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021.

zaakcentować odmienne pojmowanie reguł tej ochrony, ponieważ w postępowaniu egzekucyjnym zasadnicze znaczenie ma indywidualny interes wierzyciela egzekwującego, natomiast w postępowaniu restrukturyzacyjnym – pojawia się kwestia ochrony słusznych interesów wierzycieli pojmowanych w kategoriach interesu grupowego, a nie indywidualnego. Ma to wpływ na rozwiązania szczegółowe, wyrażone w poszczególnych konstrukcjach odnoszących się do każdego z postępowań restrukturyzacyjnych, w zależności od stopnia ochrony dłużnika przed egzekucją, charakterystycznego dla tego postępowania.

2. Prymat postępowań restrukturyzacyjnych względem postępowania egzekucyjnego

Jak wskazano w dotychczasowych rozważaniach, zasadniczym celem postępowań restrukturyzacyjnych jest ochrona przed ogłoszeniem upadłości dłużnika zagrożonego niewypłacalnością, jednak z wyłączeniem pokrzywdzenia wierzycieli. Ustawodawca wprowadza rozwiązania mające na celu ochronę dłużnika przed negatywnymi skutkami postępowania egzekucyjnego, które może zniweczyć realizację celów postępowania restrukturyzacyjnego, skoncentrowanych na utrzymaniu dłużnika jako uczestnika obrotu gospodarczego.

Decydujące znaczenie dla dalszych dociekań ma wskazanie, że w postępowaniu restrukturyzacyjnym pojawiają się trzy grupy wierzytelności:

- 1) objęte z mocy prawa układem (art. 150 ust. 1 pr. restr.), przy czym wierzytelności wobec dłużnika wynikające z umowy wzajemnej, która nie została wykonana w całości lub części przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, są objęte układem tylko w przypadku, gdy świadczenie drugiej strony jest świadczeniem podzielonym i tylko w zakresie, w jakim druga strona spełniła świadczenie przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego i nie otrzymała świadczenia wzajemnego;
- 2) wyłączone z mocy prawa z układu (art. 151 ust. 1 pr. restr.);
- 3) objęte układem z woli wierzycieli (art. 151 ust. 2 pr. restr.).

Jednocześnie należy wskazać na nową regulację art. 151 ust. 2a pr. restr., w ramach której ustawodawca wprowadził możliwość objęcia układem wierzyciela zabezpieczonego rzeczowo nawet bez jego zgody. Zastosowanie tego rozwiązania jest jednak możliwe wyłącznie wtedy, gdy dłużnik przedstawi wierzycielowi propozycje układowe obejmujące:

- 1) pełne zaspokojenie w terminie określonym w układzie jego wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana albo wygasa, albo

- 2) zaspokojenie wierzyciela w stopniu nie niższym od tego, jakiego może się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia.

Jak zauważa Piotr Zimmerman, dla potrzeb wyliczenia, czy spełniony został warunek zaspokojenia wierzyciela nie gorzej niż w wypadku egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia wierzytelności, przyjmuje się w pełnej kwocie należność główną wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana lub wygasła, co oznacza w szczególności naliczenie odsetek umownych, a nie ustawowych, karnych bądź dodatkowych, nawet jeśli na wypadek rozwiązania lub wygaśnięcia były one zastrzeżone¹⁵.

Rozwiązanie to stanowi bezpośrednią konsekwencję dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (Dz. Urz. UE L 172 z 26.06.2019, s. 18). Jak wskazali projektodawcy, proponowane modyfikacje mają odpowiednio wyważyć interesy wierzyciela rzeczowego z interesami dłużnika oraz pozostałych wierzycieli¹⁶. Zgodnie z założeniami tego rozwiązania okoliczności te będą badane przez sąd restrukturyzacyjny na etapie zatwierdzenia układu. W razie objęcia układem wierzytelności zabezpieczonej rzeczowej, przy spełnieniu przesłanek określonych w art. 151 ust. 2a pr. restr., wierzyciel zabezpieczony traci uprawnienie do prowadzenia egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia.

Ideę postępowania restrukturyzacyjnego ustawodawca odzwierciedlił przede wszystkim w art. 259 ust. 1 pr. restr. co do przyspieszonego postępowania układowego, w art. 278 ust. 1 pr. restr. co do postępowania układowego, a także w art. 312 ust. 1 pr. restr. co do postępowania sanacyjnego. W tych przepisach przewidziano skutki istotne dla przebiegu postępowania egzekucyjnego powstające z dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (zawieszenie postępowania egzekucyjnego). Natomiast w postępowaniu o zatwierdzeniu układu ustawodawca odnosi się do postępowania egzekucyjnego poprzez odpowiednie zastosowanie art. 259 i 260 pr. restr. od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia (art. 224 ust. 2 pr. restr.).

Uprawomocnienie się postanowienia o zatwierdzeniu układu wywołuje zasadnicze skutki odnoszące się do postępowania egzekucyjnego, ponieważ z tą chwilą osiągnięto cel tego etapu postępowania restrukturyzacyjnego, a wierzytelności uległy modyfikacjom w sposób określony w układzie, w związku z czym dalsze prowadzenie

¹⁵ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 151 pr. restr.* [w:] *idem*, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7...

¹⁶ Uzasadnienie do ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1080), druk nr 1016, s. 46, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/29B883DE3C85152EC125869A003CB331/%24File/1016-uzas.DOCX> [dostęp: 22.09.2022].

egzekucji co do „pierwotnej” wierzytelności byłoby bezpodstawne i niecelowe¹⁷. Jak wskazuje art. 170 ust. 1 pr. restr., z dniem uprawomocnienia się postanowienia zatwierdzającego układ postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi w celu zaspokojenia wierzytelności objętych układem ulegają umorzeniu z mocy prawa. W tym przypadku wydanie jakiegokolwiek postanowienia przez organ egzekucyjny jest zbędne, a jeśli nawet dojdzie do błędnego wydania postanowienia o umorzeniu postępowania, to będzie ono miało jedynie charakter deklaratoryjny. Z pewnością nie można tego rozstrzygnięcia uznać za postanowienie kończące postępowanie.

Wskazane rozwiązanie ma charakter generalny, ponieważ odnosi się do wszystkich wierzytelności objętych układem, niezależnie od tego, czy zostały ujęte w spisie wierzytelności. Wynika to bezpośrednio z art. 166 ust. 1 pr. restr., zgodnie z którym układ wiąże wszystkich wierzycieli, których wierzytelności są według ustawy objęte układem (z zastrzeżeniem art. 166 ust. 2 pr. restr.). Skutek ten będzie dotyczyć wyłącznie wierzytelności objętych układem z mocy prawa, co wyłącza jego odniesienie do wierzytelności, które zostały nim objęte jedynie z woli wierzycieli. Związanie układem wierzycieli, niezależnie od ich udziału w postępowaniu restrukturyzacyjnym, wyłącza możliwość równoległego prowadzenia egzekucji sądowej. Układ nie wiąże jedynie tych wierzycieli, których dłużnik nie ujawnił i którzy nie byli uczestnikami postępowania, przy czym zastrzeżenie to należy interpretować jedynie w ujęciu koniunkcji, ponieważ zaistnienie jednej z tych okoliczności jest niewystarczające dla wyłączenia wierzytelności z mocy ustawy objętej układem spod jego postanowień. Ponadto w doktrynie wskazuje się, że wykładnia funkcjonalna omawianego przepisu powinna zmierzać do uznania, że do wierzycieli nieobjętych układem nie mają zastosowania skutki utraty wykonalności tytułów egzekucyjnych i wykonawczych z mocy prawa, a także skutki umorzenia z mocy prawa postępowań zabezpieczających i egzekucyjnych¹⁸. To wyłączenie jest uzasadnione podstawową konstatacją, że wierzyciele, którzy nie zostali objęci układem, muszą mieć możliwość podejmowania czynności zmierzających do zaspokojenia ich wierzytelności. Odmienne podejście stanowiłoby zaprzeczenie zasady ochrony słusznych interesów wierzycieli, która została *expressis verbis* wyrażona w art. 3 pr. restr.

Należy podkreślić, że postanowienia art. 170 ust. 1 pr. restr. odnoszą się jedynie do postępowania egzekucyjnego *sensu stricto*, natomiast nie obejmują postępowania klauzulowego. Jak wskazuje się w doktrynie, wierzyciel, który nie bierze udziału w postępowaniu restrukturyzacyjnym, może uzyskać klauzulę wykonalności na posiadanym tytule egzekucyjnym, uzyskanym poza tym postępowaniem restrukturyzacyjnym. Jednak na etapie wykonania układu zawartego w postępowaniu restrukturyzacyjnym sąd z urzędu uwzględni jego postanowienia, jeśli znajdują one zastosowanie do tej wierzytelności, i w treści klauzuli ogranicza wykonalność orzeczenia do kwot

---

¹⁷ R. Adamus, *Komentarz do art. 170 k.p.c., teza nr 1* [w:] *idem*, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 2...

¹⁸ *Ibidem*.

i terminów płatności ustalonych w układzie co do tej kategorii wierzytelności¹⁹. W tym przypadku należy nie dopuścić do sytuacji, w której w obrocie prawnym będzie funkcjonował tytuł egzekucyjny w postępowaniu egzekucyjnym na inną kwotę, niż wynika to z treści zatwierdzonego układu²⁰. Jednocześnie rozwiązanie to nie pozbawia wierzycieli pozostających poza postępowaniem restrukturyzacyjnym możliwości wyegzekwowania wierzytelności, ale na zasadach określonych w układzie.

Natomiast w odniesieniu do wierzycieli biorących udział w postępowaniu restrukturyzacyjnym podstawowe znaczenie mają postanowienia art. 170 ust. 3 pr. restr., zgodnie z którym tytuły wykonawcze lub egzekucyjne, obejmujące wierzytelności objęte układem, tracą wykonalność z mocy prawa. W ten sposób ustawodawca eliminuje niedopuszczalną sytuację funkcjonowania w obrocie dwóch tytułów egzekucyjnych: powstałego poza postępowaniem restrukturyzacyjnym oraz wyciągu ze spisu wierzytelności. Rozwiązanie to jest powiązane bezpośrednio z postanowieniami art. 102 ust. 2 pr. restr. Wyciąg z zatwierdzonego spisu wierzytelności może w określonych warunkach stanowić tytuł egzekucyjny.

Zawieszone postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi w celu zaspokojenia wierzytelności nieobjętych układem mogą zostać podjęte na wniosek wierzyciela (art. 170 ust. 2 pr. restr.). Tym samym wierzyciele, którzy posiadają wierzytelności wyłączone z mocy prawa z układu (art. 151 ust. 1 pr. restr.), a także wyłączone z powodu niewyrażenia zgody przez wierzyciela na objęcie układem (art. 151 ust. 2 pr. restr.), będą mogli podjąć zawieszone lub wszcząć nowe egzekucje po prawomocnym zatwierdzeniu układu i egzekwować swoje należności na zasadach ogólnych.

Ponadto zgodnie z art. 170 ust. 4 pr. restr. stronom przysługuje prawo wytoczenia powództwa o ustalenie, że tytuły wykonawcze lub egzekucyjne utraciły wykonalność. W tym przypadku powództwo może wytoczyć nie tylko dłużnik, ale również wierzyciel w celu ustalenia, że wierzytelność nie jest objęta układem z powodu jej nieujawnienia przez dłużnika oraz nieobecności wierzyciela w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Wprowadzenie tego środka prawnego jest konsekwencją szczególnego znaczenia układu jako tytułu egzekucyjnego²¹. W ten sposób zarówno dłużnik, jak i wierzyciel mają możliwość uzyskania pewności co do prawidłowości rozstrzygnięcia w zakresie objęcia konkretnej wierzytelności postanowieniami układu. W doktrynie wskazuje się, że wytaczanie tego rodzaju powództwa jest uzasadnione tylko wówczas, gdy skutek ten nie został stwierdzony w sposób urzędowy, a więc za pomocą deklaratoryjnego postanowienia organu prowadzącego egzekucję. Jeżeli tego rodzaju orzeczenie zostało wydane, wytaczanie osobnego powództwa o ustalenie jest bezprzedmiotowe²².

¹⁹ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 170 pr. restr., teza nr 3* [w:] *idem, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7...

²⁰ B. Groele [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska, Warszawa 2020, s. 343–344.

²¹ Postanowienie SA w Poznaniu z dnia 14 maja 2003 r., I ACz 984/03, MoP 2004, nr 12, s. 566.

²² D. Kwiatkowski, R. Kosmał, *Komentarz do art. 170 k.p.c., teza nr 4* [w:] *idem, Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.

To ostatnie wyłączenie jest zasadne z uwagi na niedopuszczalność istnienia dwóch prawomocnych orzeczeń co do tego samego przedmiotu, zważywszy na możliwość pojawienia się odmiennych rozstrzygnięć w tej materii.

Dopełniając analizy tej konstrukcji, nie można pominąć rozwiązania wprowadzonego w art. 168 pr. restr., który stanowi, że układ nie narusza praw wynikających z hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego, zastawu skarbowego lub hipoteki morskiej, jeżeli były ustanowione na mieniu dłużnika, chyba że uprawniony wyraził zgodę na objęcie zabezpieczonej wierzytelności układem. W przypadku wyrażenia zgody na objęcie układem zabezpieczonej wierzytelności prawa te pozostają w mocy, z tym że zabezpieczają wierzytelność w wysokości i na warunkach płatności określonych w układzie. Należy zgodzić się ze stanowiskiem, że norma ta nie dotyczy egzekucji prowadzonych z przedmiotu zabezpieczenia, w sytuacji ustanowienia zabezpieczeń rzeczowych na majątku dłużnika, ponieważ te pozostają w mocy na podstawie art. 168 pr. restr. i – wobec braku zgody wierzyciela rzeczowego na objęcie układem – są poza układem. Tym samym w razie wyrażenia takiej zgody przez wierzyciela rzeczowego zabezpieczenia pozostają w mocy (art. 168 ust. 2 pr. restr.), niemniej zaspokojenie wierzytelności dokonywane będzie na warunkach układu²³. Prawomocne postanowienie o zatwierdzeniu układu stanowi podstawę wpisu do właściwego rejestru. Jeżeli układ modyfikuje sposób rzeczowego zabezpieczenia wierzytelności, wpis musi uwzględniać wszystkie zmiany wynikające z układu.

3. Instrumenty ochrony dłużnika przed egzekucją przed zatwierdzeniem układu w postępowaniu restrukturyzacyjnym – wybrane aspekty

W trzech spośród omawianych postępowań z dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego postępowania zabezpieczające i egzekucyjne związane z dochodzeniem wierzytelności objętych układem ulegają zawieszeniu (art. 259 ust. 1, art. 278 i art. 312 pr. restr.). Rozwiązania te są zmodyfikowane w ramach postępowania o zatwierdzenie układu. Przede wszystkim stanowią one odzwierciedlenie prymatu postępowań restrukturyzacyjnych nad postępowaniem egzekucyjnym.

W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na specyfikę postępowania o zatwierdzenie układu jako postępowania wysoce odformalizowanego. Na etapie pozasądowym tego postępowania dłużnik nie jest ograniczony w zarządzie swoim majątkiem, ale z tego powodu nie uzyskuje ochrony przed egzekucją sądową, także na etapie po złożeniu wniosku o zatwierdzenie układu. Rozwiązania ochronne ustawodawca wprowadza dopiero po zatwierdzeniu układu do czasu uprawomocnienia się postanowienia w tym przedmiocie, na zasadach określonych przez ustawodawcę na potrzeby przyspieszonego postępowania układowego. Zgodnie z art. 224 ust. 2 pr. restr.

²³ B. Groele, *Komentarz do art. 170 k.p.c., teza nr 2* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Warszawa 2020.

od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia przepisy art. 259 i art. 260 pr. restr. stosuje się odpowiednio. Regulacja art. 224 ust. 2 pr. restr. nie obejmuje postanowień o charakterze formalnym – o umorzeniu postępowania czy odrzuceniu wniosku o zatwierdzenie układu²⁴. Trafny jest pogląd, zgodnie z którym odniesienie omawianych skutków do dnia układowego jest pozbawione sensu, ponieważ nie brałoby pod uwagę postępowań egzekucyjnych wszczętych między dniem układowym a dniem wydania postanowienia o zatwierdzeniu układu. Dla takiego skutku nie ma żadnego racjonalnego uzasadnienia, zaś przyjęcie proponowanego rozwiązania mieści się w zakresie odpowiedniego stosowania przepisu prawa²⁵. W konsekwencji ustawodawca wiąże ochronę dłużnika przed egzekucją sądową z rozstrzygnięciem sądowym, a nie z samodzielną inicjatywą i działaniem dłużnika.

Z dniem 1 grudnia 2021 r. ustawodawca wprowadził nowe postępowanie o zatwierdzenie układu (tzw. postępowanie o zatwierdzenie układu 2.0), będące połączeniem dotychczasowego postępowania o zatwierdzenie układu oraz uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, które według ustawodawcy miało być remedium na problemy przedsiębiorców związane z epidemią. Zgodnie z art. 226a ust. 1 pr. restr. po sporządzeniu spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych oraz wstępnego planu restrukturyzacyjnego nadzorca układu może dokonać obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Od dnia dokonania obwieszczenia, o którym mowa w art. 226a ust. 1 pr. restr., do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (art. 226d *ab initio* pr. restr.) przepisy art. 256 i art. 312 pr. restr. stosuje się odpowiednio. W okresie wskazanym w art. 226d pr. restr. przepisy art. 256 i art. 312 pr. restr. stosuje się odpowiednio (art. 226e pr. restr.). W konsekwencji obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego sprawia, że majątek dłużnika zostaje objęty ustawową ochroną przed egzekucją w takim samym stopniu, w jakim niedopuszczalne jest postępowanie egzekucyjne z masy sanacyjnej w toku postępowania sanacyjnego. Odpowiednie stosowanie art. 312 pr. restr. ma ten skutek, że postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wszczęte przed dniem dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem wskazanego obwieszczenia. Z uwagi na fakt, że w omawianym postępowaniu restrukturyzacyjnym nie ma sędziego-komisarza ani innego organu postępowania restrukturyzacyjnego, który wydałby postanowienie o charakterze deklaratoryjnym, wskazujące, iż w konkretnym przypadku doszło do zawieszenia postępowania egzekucyjnego, należy przyjąć, iż problem ten powinien – w razie kwestionowania czynności komornika – rozstrzygnąć sąd egzekucyjny w trybie skargi na czynności komornika. Z uwagi na odpowiednio stosowane postanowienia art. 312 ust. 3 pr. restr. sumy uzyskane

²⁴ D. Chrapoński, *Wpływ postępowania restrukturyzacyjnego na postępowania egzekucyjne i zabezpieczające przeciwko dłużnikowi*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2016, nr 4, s. 51.

²⁵ P. Filipiak, *Komentarz do art. 224 pr. restr., teza nr 14* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne*, red. *idem*, A. Hrycaj...

w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane przez komornika wierzycielom przelewa się na rachunek dłużnika niezwłocznie po obwieszczeniu w Krajowym Rejestrze Zadłużonych o dniu układowym. Od chwili tego obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego skierowanie egzekucji do majątku dłużnika oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na majątku dłużnika jest niedopuszczalne po dniu obwieszczenia. Ograniczenia dotyczące postępowań zabezpieczających i egzekucyjnych skierowanych do majątku dłużnika nie mają zastosowania do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę. Natomiast w przypadku roszczeń, co do których jest niedopuszczalne wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia, z dniem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego bieg przedawnienia roszczenia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu przez czas trwania postępowania o zatwierdzenie układu, czyli aż do prawomocnego jego zakończenia, umorzenia decyzją sądu lub z mocy prawa wobec niezłożenia w terminie czterech miesięcy wniosku o zatwierdzenie układu lub prawomocnego uchylenia skutków obwieszczenia.

W ramach przyspieszonego postępowania układowego podstawowe znaczenie mają natomiast postanowienia art. 259 ust. 1 pr. restr., zgodnie z którym postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Dla zastosowania tego przepisu wiążąca jest chwila wszczęcia postępowania egzekucyjnego (skutecznego złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji przez wierzyciela), a nie moment rzeczywistego wszczęcia egzekucji, tj. dokonania pierwszej czynności egzekucyjnej. Bezsporne jest to, że w okresie zawieszenia organ egzekucyjny nie podejmuje żadnych czynności egzekucyjnych. Wyjątek stanowią te czynności, które mają na celu podjęcie zawieszonych postępowań albo uchylenie dokonanych już czynności pozostających w mocy także po zawieszeniu postępowania²⁶. Zawieszone w tym trybie postępowania będą mogły być podjęte w razie prawomocnego uchylenia lub umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego, pod warunkiem złożenia wniosku przez wierzyciela. W przypadku sytuacji określonej w art. 259 ust. 1 pr. restr. nie ma potrzeby wydawania przez sąd w postępowaniu restrukturyzacyjnym lub organ egzekucyjny odrębnego postanowienia o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego.

W relacji pomiędzy postępowaniami restrukturyzacyjnymi a postępowaniem egzekucyjnym bardzo istotne znaczenie odgrywa sprawny przepływ informacji pomiędzy organami obu postępowań. Tym samym organ egzekucyjny powinien pozyskać informację z urzędu o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, aby nie podejmować czynności w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym. W takiej sytuacji

²⁶ A. Klich, *Zawieszenie z mocy prawa a postępowanie restrukturyzacyjne* [w:] *eadem*, *Zawieszenie postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2020.

niedopuszczalne jest wprowadzanie przez organ egzekucyjny dodatkowych wymogów co do zaniechania czynności, takich jak np. przedstawienie stosownych dokumentów przez dłużnika, względnie nadzorcę sądowego. Podobnie nie ma znaczenia dla ustalenia chwili zawieszenia postępowania błędne wydanie postanowienia o zawieszeniu postępowania przez komornika sądowego, ponieważ nie wywołuje ono żadnych skutków procesowych. Natomiast na wniosek dłużnika lub nadzorczy sądowego sędzia-komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Rozwiązanie to jest uzasadnione w razie zaistnienia wątpliwości, czy w konkretnym przypadku mamy do czynienia z wierzytelnością, która mieści się w zakresie art. 150 pr. restr., a więc jest wierzytelnością objętą układem z mocy prawa. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu, dla którego wskazane rozstrzygnięcie ma charakter wiążący.

Uzupełniając rozważania odnoszące się do skutków zawieszenia postępowania, należy podkreślić, że w przepisach regulujących przyspieszone postępowanie układowe należałoby *de lege ferenda* umieścić odpowiednik art. 278 ust. 2 pr. restr., ponieważ nie ma uzasadnienia dla konstrukcji przemawiających za nierównym poziomem ochrony dłużnika przed skutkami egzekucji w przyspieszonym postępowaniu układowym i w postępowaniu układowym²⁷.

W celu zwiększenia prawdopodobieństwa wykonania układu w przyspieszonym postępowaniu układowym wprowadzono również możliwość uchylenia zajęcia, co wynika z faktu, że zawieszenie postępowania egzekucyjnego nie wywołuje takiego skutku. Sędzia-komisarz na wniosek dłużnika lub nadzorczy sądowego może uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym dotyczącym wierzytelności objętej z mocy prawa układem, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa. W praktyce odnosi się to przede wszystkim do zajętego rachunku bankowego, na którym znajdują się środki niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej przez dłużnika, ale również do materiałów, surowców i innych produktów, które są dłużnikowi niezbędne do kontynuowania tej działalności. Nie można również wykluczyć, że uchylenie zajęcia będzie odnosiło się do produktów, które dłużnik będzie chciał sprzedać w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w celu uzyskania środków na jej dalsze prowadzenie. Jest to jeden z przykładów rozwiązań wprowadzonych w prawie restrukturyzacyjnym, w ramach których indywidualny interes wierzyciela musi ustąpić przed interesem dłużnika, który jest istotny dla realizacji celów postępowania restrukturyzacyjnego, przy uwzględnieniu ochrony słusznego interesu ogółu wierzycieli. Postanowienie sędziego-komisarza w sprawie uchylenia zajęć w zawieszonych postępowaniach egzekucyjnych i zabezpieczających doręcza się dłużnikowi, nadzorczy sądowemu, wierzycielowi egzekwującemu oraz organowi egzekucyjnemu. Postanowienie to jest niezaskarżalne, a więc nie podlega zaskarżeniu.

---

²⁷ R. Adamus, *Problem przekazania do masy układowej w przyspieszonym postępowaniu układowym sum uzyskanych w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2020, nr 3, s. 81.

Ponadto wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego (art. 259 ust. 3 pr. restr.). Ten aspekt ochrony dłużnika był akcentowany w poprzednim stanie prawnym, gdy w judykaturze wskazywano, że zakaz kontynuowania postępowań egzekucyjnych i zabezpieczających, wyrażający się w ich zawieszeniu z mocy prawa, odnosi się *a fortiori* do wszczęcia tych postępowań. Zakaz wszczynania postępowań egzekucyjnych dotyczy wszakże tylko wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem²⁸. Ustawodawca wprowadza również jednoznaczne rozstrzygnięcia w odniesieniu do biegu przedawnienia, co usunęło jakiegokolwiek wątpliwości występujące w tej materii z uwagi na brak czynności zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym jako przerywającej bieg przedawnienia. W odniesieniu do roszczeń, co do których jest niedopuszczalne wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia, z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego bieg przedawnienia roszczenia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu przez czas trwania przyspieszonego postępowania układowego. Wskazane wyłączenie wszczęcia postępowania egzekucyjnego nie obejmuje swoim zakresem postępowania klauzulowego. Postępowanie w sprawie nadania klauzuli wykonalności jako prowadzone wyłącznie w celu stworzenia podstawy przyszłego postępowania (tytułu wykonawczego) nie jest zatem ani częścią postępowania rozpoznawczego, ani też częścią postępowania egzekucyjnego. Jest szczególnym postępowaniem o ściśle określonym przez jego przepisy zakresie kognicji²⁹. W konsekwencji nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu nie jest równoznaczne z wszczęciem postępowania egzekucyjnego w rozumieniu omawianego przepisu.

Uzupełnieniem mechanizmów ochrony dłużnika przed skutkami postępowania egzekucyjnego są postanowienia art. 260 pr. restr. Wierzyciel posiadający wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską może w toku przyspieszonego postępowania układowego prowadzić egzekucję wyłącznie z przedmiotu zabezpieczenia. Z pewnością stanowi to istotne ograniczenie uprzywilejowania wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo na rzecz zwiększenia prawdopodobieństwa zaspokojenia ogółu wierzycieli³⁰. Problematyczna w tym przypadku jest sytuacja, w której organ egzekucyjny – wbrew temu ograniczeniu – skieruje egzekucję do składnika majątkowego, który nie jest przedmiotem zabezpieczenia. Zdaniem Rafała Adamusa, w tym przypadku organ egzekucyjny powinien umorzyć postępowanie egzekucyjne co do innych

²⁸ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 18 czerwca 2014 r., IV SA/Po 10/14, Legalis.

²⁹ Postanowienie SA w Poznaniu z dnia 22 lutego 2013 r., I ACz 127/13, Legalis.

³⁰ M. Pietruszyńska, P. Zimmerman, *Skutki niedostatecznego zabezpieczenia roszczeń banku w kontekście możliwości prowadzenia egzekucji w stosunku do dłużnika*, „Monitor Prawa Bankowego” 2013, nr 3, s. 89–91.

składników mienia niż przedmiot zabezpieczenia³¹. Natomiast według Anny Hrycaj, umorzenie postępowania egzekucyjnego nie wchodzi w rachubę, gdyż takiego skutku nie przewidziano w prawie restrukturyzacyjnym nawet w odniesieniu do wiarytelności z mocy prawa objętych układem, i w związku z tym należy przyjąć, że ma tu miejsce szczególny rodzaj wstrzymania czynności egzekucyjnych wobec składników majątku dłużnika poza przedmiotem zabezpieczenia³². Z kolei Dariusz Chrapoński uznał, że w takiej sytuacji postępowanie egzekucyjne skierowane do innych składników winno zostać *ex lege* zawieszony z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego na podstawie stosowanego *per analogiam* art. 259 ust. 1 pr. restr.³³ To stanowisko wydaje się słuszne, gdyż w pełni oddaje ochronną funkcję prawa restrukturyzacyjnego, a ponadto nie narusza praw egzekwującego wierzyciela rzeczowego³⁴. Z tym poglądem należy się zgodzić również z tego względu, że nie wprowadza on nowych, nieznanych prawu restrukturyzacyjnemu ani kodeksowi postępowania cywilnego konstrukcji prawnych, a wykorzystuje odpowiednio rozwiązanie stosowane w innym postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Kolejnym instrumentem ochrony dłużnika w przyspieszonym postępowaniu układowym jest możliwość zawieszenia postępowania egzekucyjnego przez sędziego-komisarza na wniosek dłużnika lub nadzorca sądowego co do wiarytelności nieobjętych z mocy prawa układem, jeżeli egzekucję skierowano do przedmiotu zabezpieczenia niezbędnego do prowadzenia przedsiębiorstwa. Łączny czas zawieszenia postępowania egzekucyjnego nie może przekroczyć trzech miesięcy, co pozwala na kilkukrotne zastosowanie tej konstrukcji pod warunkiem nieprzekroczenia łącznego wymiaru czasowego. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego nie skutkuje obowiązkiem organu egzekucyjnego w zakresie zwrotu wyegzekwowanych lub wpłaconych środków. Środki pozyskane przez komornika sądowego, a niewydane wierzycielom nie mogą być wydane ani wierzycielowi, ani dłużnikowi. Środki te pozostają u komornika sądowego do momentu, gdy to zabezpieczenie upadnie z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzenie układu.

Zwolnienie zajętego przedmiotu spod zajęcia może nastąpić zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego³⁵ (art. 260 ust. 2 pr. restr.). W tym ostatnim przypadku znajdzie więc zastosowanie art. 1061 § 1 k.p.c. Dłużnik prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, w razie gdy egzekucja zostanie skierowana do rzeczy niezbędnej do prowadzenia tej działalności, może wystąpić do sądu o wyłączenie tej rzeczy spod zajęcia, wskazując we wniosku składniki

³¹ R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 443.

³² A. Hrycaj [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. eadem, A. Jakubecki, A. Witosz, seria: System Prawa Handlowego, t. 6, Warszawa 2017, s. 234–235.

³³ D. Chrapoński, *Komentarz do art. 260 pr. restr.* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A. Witosz, Warszawa 2016.

³⁴ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 260 pr. restr.* [w:] *idem*, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2018.

³⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.; dalej: k.p.c.).

swego mienia, z których możliwe jest zaspokojenie roszczenia wierzyciela w zamian za rzecz zwolnioną. Jak wskazuje Stanisław Gurgul, do „zwolnienia spod zajęcia”, o którym mowa, przepisów art. 841 i 842 k.p.c. nie stosuje się³⁶. Postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego doręcza się również organowi egzekucyjnemu. Jest ono zaskarżalne, ale zażalenie przysługuje wyłącznie wierzycielowi prowadzącemu egzekucję. Z kolei na postanowienie oddalające wniosek zażalenie przysługuje wyłącznie dłużnikowi.

Natomiast do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę przepisów art. 260 ust. 1–4 pr. restr. nie stosuje się (art. 260 ust. 5 pr. restr.). Jak podkreśla się w doktrynie, w razie egzekucji tych wierzytelności nie występuje ograniczenie możliwości prowadzenia egzekucji do przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego oraz zawieszenie postępowania egzekucyjnego przez sędziego-komisarza co do wierzytelności nieobjętych z mocy prawa układem, jeżeli egzekucję skierowano do przedmiotu zabezpieczenia niezbędnego do prowadzenia przedsiębiorstwa. Nie będzie także możliwe w takiej egzekucji zwolnienie zajętego przedmiotu spod zajęcia³⁷. Stanowi to oczywisty przejaw szczególnej ochrony wierzycieli posiadających tego rodzaju wierzytelności z uwagi na ich znaczenie dla podstaw ich egzystencji, co stanowi regułę w wielu postanowieniach szczegółowych prawa restrukturyzacyjnego.

W postępowaniu układowym, które ze swej natury jest bardziej czasochłonne niż jego przyspieszona forma, już na etapie postępowania o jego otwarcie pojawia się środek zabezpieczenia bezpośrednio odnoszący się do postępowania egzekucyjnego i egzekucji skierowanych przeciw majątkowi dłużnika. Zgodnie z art. 268 ust. 2 pr. restr. sąd może, na wniosek dłużnika lub tymczasowego nadzorcy sądowego, zawiesić postępowania egzekucyjne prowadzone w celu dochodzenia należności objętych z mocy prawa układem oraz uchylić zajęcie rachunku bankowego, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów postępowania układowego. Rozwiązanie to nie odnosi się do wierzytelności nieobjętych układem, a także tych, które wymagają zgody wierzyciela co do ich objęcia układem. Nie ma jednak znaczenia rodzaj wierzytelności objętych z mocy prawa układem, co pozwala zastosować omawianą konstrukcję również do wierzytelności publicznoprawnych. Do wniosku ma zastosowanie art. 126 k.p.c., ponieważ stanowi on pismo procesowe w rozumieniu ustawy procesowej. We wniosku musi zostać wskazane konkretne postępowanie, względnie postępowania egzekucyjne, a także odpowiednio – konkretny rachunek bankowy (rachunki bankowe), w odniesieniu do którego ma nastąpić uchylenie zajęcia. Wniosek może również odnosić się do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Wnioski o charakterze ogólnym, bez sprecyzowanego przedmiotu, nie mogą być pozytywnie rozstrzygnięte. Istotne jest

³⁶ S. Gurgul, *Komentarz do art. 260 pr. restr., teza nr 3* [w:] *idem, Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.

³⁷ W. Głodowski, *Wpływ postępowania restrukturyzacyjnych na postępowanie egzekucyjne* [w:] *Transformacje postępowania cywilnego w postępowaniach wykonawczych*, red. I. Gil, Sopot 2017, s. 227.

również uprawdopodobnienie okoliczności istotnych dla oceny zasadności złożonego wniosku, w szczególności znaczenia zastosowania tego rodzaju środka zabezpieczenia dla możliwości kontynuowania działalności gospodarczej przez dłużnika. W świetle tej konstrukcji sąd, rozpoznając wniosek, musi przeanalizować jego znaczenie dla zaspokojenia wierzycieli oraz prawdopodobieństwa wykonania potencjalnego układu dłużnika z wierzycielami. Z tego względu zastosowanie takiego sposobu zabezpieczenia majątku dłużnika przed negatywnymi skutkami egzekucji sądowej ma charakter fakultatywny, zależny od okoliczności podlegających ocenie sądu. Jednocześnie wskazuje się, że w praktyce zabezpieczenie majątku dłużnika przez zawieszenie egzekucji powinno wiązać się z uchyleniem zajęć rachunków bankowych. Tylko bowiem w ten sposób efektywnie można zabezpieczyć możliwość ewentualnej kontynuacji działalności przedsiębiorstwa³⁸. Podstawową przesłanką zastosowania takiego kompleksowego rozwiązania jest złożenie wniosku obejmującego odpowiedni zespół środków zabezpieczenia. W przypadku stwierdzenia, że wniosek dotyczy nie tylko wierzytelności objętych układem, sąd powinien zawiesić postępowanie egzekucyjne jedynie w części dotyczącej wierzytelności objętej układem. Podobne rozstrzygnięcie można zastosować w razie dochodzenia przymusowego zaspokojenia przez wierzycieli w jednym postępowaniu egzekucyjnym kilku świadczeń, określonych w jednym bądź też kilku tytułach egzekucyjnych, a także w przypadku zbiegu egzekucji. Ponadto, jeśli w ramach jednego pisma pojawia się wniosek o zawieszenie kilku postępowań egzekucyjnych, prowadzonych przez różne organy egzekucyjne, sąd powinien zawiesić tylko te postępowania, które dotyczą wierzytelności objętych z mocy prawa układem, a w pozostałym zakresie wniosek o zawieszenie egzekucji oddalić³⁹. Tym samym podstawową regułą jest zaniechanie interpretacji rozszerzającej omawianego przepisu jako rozwiązania o charakterze wyjątkowym.

Uchylenie zajęcia rachunku bankowego pozwala dłużnikowi na dysponowanie wszystkimi środkami dostępnymi na tym rachunku, niezależnie od czasu ich wpłynięcia, co stanowi rozwiązanie ryzykowne z perspektywy zabezpieczenia słusznych interesów ogółu wierzycieli. Z tego względu, uchylając zajęcie rachunku bankowego, sąd ustanawia tymczasowego nadzorcę sądowego, jeżeli wcześniej nie został ustanowiony w trybie art. 268 ust. 1 pr. restr. Dyspozycje dłużnika dotyczące środków na rachunku bankowym, którego zajęcie uchylono, wymagają zgody tymczasowego nadzorcy sądowego. Zgoda nadzorcy odnosi się do każdego przelewu, bez względu na jego wysokość, gdyż ustawodawca nie wprowadził żadnej wartości, którą można uznać za bagatelną w świetle tego przepisu. Nie ulega również wątpliwości, że powinna ona być wyrażona przed dokonaniem przelewu, ponieważ przepis nie zawiera konstrukcji dopuszczającej zgodę udzielaną *ex post*. W ten sposób ustawodawca realizuje postulat ochrony wierzycieli, którzy mogliby być pokrzywdzeni w związku z uchyleniem

³⁸ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 268 pr. restr.* [w:] *idem*, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7...

³⁹ A. Malmuk-Cieplak, *Zawieszenie postępowania i uchylenie zajęć rachunków bankowych* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska...

dokonanych przez komornika na ich wniosek zajęć rachunków bankowych dłużnika. Warto dodać, że w razie naruszenia wymogu uzyskania zgody tymczasowego nadzorca sądowego bank ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za nieuprawnione dokonanie przelewu środków z rachunku bankowego (art. 471 i nn. kodeksu cywilnego⁴⁰ w zw. z art. 50 ust. 2 prawa bankowego⁴¹), a beneficjent takiej dyspozycji naraża się na żądanie zwrotu przelanej kwoty.

Postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz uchyleniu zajęcia rachunku bankowego doręcza się wierzycielowi prowadzącemu egzekucję oraz organowi egzekucyjnemu. Zażalenie na postanowienie przysługuje dłużnikowi oraz wierzycielowi prowadzącemu egzekucję (art. 268 ust. 4 pr. restr.). Postanowienie wydane w postępowaniu zabezpieczającym podlega natychmiastowemu wykonaniu, niezależnie od złożenia środka zaskarżenia. Rozwiązanie to jest odpowiednio stosowane w postępowaniu sanacyjnym (art. 286 ust. 2 pr. restr.).

Z kolei na dalszym etapie postępowania układowego postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia postępowania układowego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z tym dniem. Zawieszone postępowania mogą być podjęte na skutek prawomocnego uchylenia lub umorzenia postępowania układowego, pod warunkiem złożenia stosownego wniosku przez wierzyciela. W zawieszonym postępowaniu nie podejmuje się żadnych czynności, a zawieszenie postępowania wstrzymuje bieg terminów (art. 179 § 2 k.p.c.). Z kolei w razie prawomocnego zatwierdzenia układu dochodzi do umorzenia postępowania z mocy prawa, jak wskazano wyżej. Na wniosek dłużnika lub nadzorca sądowego sędzia-komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego (art. 278 ust. 1 pr. restr.), a więc mamy w tym przypadku do czynienia z rozstrzygnięciem o charakterze deklaratywnym. Postanowienie to doręcza się dłużnikowi i wierzycielowi prowadzącemu egzekucję, a także organowi egzekucyjnemu. Jednak organ egzekucyjny powinien zaprzestać prowadzenia egzekucji, niezależnie od wydania wskazanego postanowienia. Postanowienie jest niezaskarżalne, więc nie wymaga uzasadnienia.

Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane, przelewa się do masy układowej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania układowego. W tym przypadku pojawia się dyskusja odnosząca się do możliwości dokonywania potrąceń przez organ egzekucyjny, w ramach rozliczenia kosztów postępowania egzekucyjnego. Dominujące jest stanowisko, zgodnie z którym ustawa nakazuje przekazanie „sum uzyskanych” bez prawa ich pomniejszenia w jakikolwiek sposób, a z samej istoty zawieszenia wynika niemożność dokonywania czynności w toku postępowania⁴². W ramach tego stanowiska wskazuje się, że

⁴⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.; dalej: k.c.).

⁴¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 2439 ze zm.).

⁴² P. Zimmerman, *Komentarz do art. 278 pr. restr., teza nr 2* [w:] *idem, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7...; A. Malmuk-Cieplak, *Komentarz do art. 278 pr. restr., teza nr 4* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz...*

w szczególności niedopuszczalne jest wydanie przez komornika sądowego postanowienia o ustaleniu własnego wynagrodzenia i potrąceniu go z wyegzekwowanej lub zabezpieczonej kwoty⁴³. W takiej sytuacji należy uznać, że komornik sądowy, wobec braku możliwości potrącenia, może jedynie nabyć status wierzyciela co do wierzytelności publicznoprawnych w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Jednak pojawia się również pogląd przeciwny⁴⁴, dopuszczający rozliczenie kosztów postępowania egzekucyjnego na zasadach ogólnych, przed przelaniem pozostałych środków do masy układowej. Obowiązek wydania dotyczy wszystkich środków pieniężnych, które nie zostały wydane wierzycielom przez organ egzekucyjny, nawet jeśli plan podziału już się uprawomocnił. Przekazanie z urzędu do masy układowej wskazanych sum następuje niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania układowego. W razie zaniechania tego obowiązku przez komornika sądowego można wnieść skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności (art. 767 § 1 zdanie drugie k.p.c.). Tym samym w takiej sytuacji należy skorzystać ze środka procesowego, ponieważ dłużnikowi albo nadzorcy nie przysługuje roszczenie do komornika sądowego o charakterze materialnoprawnym o przekazanie niewydanych środków pieniężnych⁴⁵.

Odnosząc się do kwestii przekazania „sum uzyskanych w egzekucji”, warto zauważyć dostrzegany w literaturze problem udzielenia przybicia nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym przed dniem otwarcia postępowania układowego, w sytuacji, gdy nie wydano jeszcze postanowienia o przysądzeniu własności. Z uwagi na zawieszenie postępowania z mocy prawa postanowienie o przysądzeniu własności nie może zostać wydane. Nie oznacza to jednak obowiązku komornika przelania do masy układowej kwoty wpłaconej przez nabywcę licytacyjnego w wykonaniu warunków licytacyjnych. Kwota ta nie stanowi bowiem sumy uzyskanej z egzekucji⁴⁶. W tym przypadku należy zastosować art. 808 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli złożona w postępowaniu egzekucyjnym kwota pieniężna nie podlega natychmiastowemu wydaniu, powinna być złożona na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

W tym przypadku również postanowienia art. 259 ust. 2–4 pr. restr. stosuje się odpowiednio. Tym samym istnieje możliwość – w razie zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 259 ust. 2 pr. restr. – uchylecia zajęcia dokonanego w postępowaniu egzekucyjnym albo w postępowaniu zabezpieczającym przed dniem otwarcia postępowania. Ponadto wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne po dniu otwarcia postępowania układowego. Z tego względu mają zastosowanie w tym przypadku wszystkie uwagi poczynione wyżej w odniesieniu do tych postanowień prawa restrukturyzacyjnego.

⁴³ K. Forysiak, M. Medyński, *Pozycja banku jako wierzyciela w toku postępowania sanacyjnego – uwagi ogólne okiem dłużnika*, „Monitor Prawa Bankowego” 2016, nr 12, s. 94.

⁴⁴ Wyrażany m.in. przez prof. A. Marciniaka.

⁴⁵ Wyrok SA w Łodzi z dnia 31 stycznia 2018 r., I ACa 1484/17, OSAŁdz. 2018, nr 3, poz. 90.

⁴⁶ A. Hrycaj, *Komentarz do art. 278 pr. restr., teza nr 3* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj...

W postępowaniu układowym również przepis art. 260 pr. restr. stosuje się odpowiednio (art. 279 pr. restr.). Tym samym wykluczone jest prowadzenie przez wierzyciela zabezpieczonego rzeczowo na majątku dłużnika egzekucji po otwarciu postępowania układowego z przedmiotów majątkowych innych niż przedmiot zabezpieczenia. Co do skutków prowadzenia egzekucji co do innego składnika majątkowego niż przedmiot zabezpieczenia znajdują zastosowanie uwagi poczynione na gruncie interpretacji art. 260 pr. restr.

Najbardziej rozbudowanym postępowaniem restrukturyzacyjnym jest postępowanie sanacyjne, które obejmuje nie tylko restrukturyzację zobowiązań dłużnika, ale również działania prawne i faktyczne o charakterze sanacyjnym, z uwzględnieniem zabezpieczenia słusznych interesów wierzycieli. Ta najdalej idąca konstrukcja postępowania ma swoje odzwierciedlenie w podejściu ustawodawcy do postępowania egzekucyjnego, ponieważ w tym przypadku nie różnicuje on wierzycieli objętych układem z mocy prawa w porównaniu do pozostałych kategorii wierzycieli. Zgodnie z art. 312 ust. 1 pr. restr. postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej wszczęte przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Jak zauważa Izabella Gil, wątpliwość może pojawić się w kwestii, czy egzekwowany majątek wchodzi w skład masy sanacyjnej, gdyż tylko w odniesieniu do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy następuje zawieszenie postępowań egzekucyjnych. Stosownie do przepisu art. 294 pr. restr. z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa dłużnika oraz mienie należące do dłużnika stają się masą sanacyjną. Jak trafnie zauważa ta autorka, definicję mienia zawiera przepis art. 44 k.c., lecz niewątpliwie należy ją odnieść także do majątku, który również obejmuje własność i inne prawa majątkowe. Tym samym mienie rozumiane jako „własność i inne prawa majątkowe” prowadzi do równoległego wyodrębnienia pojęcia majątku, choć w węższym tego słowa znaczeniu⁴⁷.

Na wniosek dłużnika lub zarządcy sędzia-komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu. Ta konstrukcja jest w swej istocie tożsama z wcześniej omówionymi rozwiązaniami, których sednem jest zawieszenie postępowania *ex lege* bez konieczności wydawania odrębnego orzeczenia przez sąd restrukturyzacyjny albo organ egzekucyjny, ale z możliwością uzyskania postanowienia o charakterze deklaratywnym w celu usunięcia wątpliwości co do skutków otwarcia postępowania sanacyjnego dla konkretnego postępowania egzekucyjnego. Zawieszone postępowania ulegają umorzeniu z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzeniu układu (art. 170 pr. restr.). Warto zauważyć, że jest to najdalej idące rozwiązanie, stanowiące generalną rezygnację ze szczególnej ochrony prawnej interesów wierzycieli egzekwujących, którzy mają w tej sytuacji jedynie możliwość zaspokojenia swoich wierzycieli w postępowaniu sanacyjnym na warunkach określonych w prawie

⁴⁷ I. Gil, *Współpraca komornika sądowego z zarządcą w postępowaniu sanacyjnym* [w:] *Współczesny model egzekucji sądowej...*

restrukturyzacyjnym. Nie można w tym aspekcie pominąć stanowiska I. Gil, która za-uważyła, że „obecna regulacja przepisu art. 312 ust. 1 i 2 pr. restr. narusza konstytucyjne prawa uczestników postępowania. Przedmiotowy przepis wprowadza bardzo mocny instrument, który powoduje, że wszystkie czynności, które do tej pory były podejmowane przez wierzycieli, w zasadzie były zupełnie niepotrzebne”⁴⁸.

Sędzia-komisarz na wniosek dłużnika lub zarządcy może uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego w postępowaniu egzekucyjnym skierowanym do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa. Przepis art. 312 ust. 1 zdanie trzecie pr. restr. stosuje się odpowiednio (art. 312 ust. 2 pr. restr.), co oznacza, że postanowienie uchylające zajęcie również doręcza się organowi egzekucyjnego, co ma podstawowe znaczenie dla przepływu informacji, istotnego dla natychmiastowego zaniechania dalszych czynności przez komornika sądowego.

Podobnie jak w postępowaniu układowym, również w odniesieniu do postępowania sanacyjnego wprowadzono konstrukcję, zgodnie z którą sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane przelewa się do masy sanacyjnej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego. W tym przypadku także nie ma podstaw do dokonywania jakichkolwiek potrąceń przez organ egzekucyjny przed przekazaniem tych sum do masy sanacyjnej, o czym była szerzej mowa w ramach rozważań dotyczących postępowania układowego.

W postępowaniu sanacyjnym również konsekwentnie wprowadzono wykluczenie możliwości prowadzenia egzekucji wszczętej po dniu otwarcia tego postępowania. Artykuł 312 ust. 4 pr. restr. stanowi, że skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku jest niedopuszczalne po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego. W tym przypadku ustawodawca także nie różnicuje statusu wierzytelności objętych układem z mocy prawa oraz pozostałych. Nie doznaje natomiast żadnych ograniczeń możliwość wytoczenia przez wierzyciela przeciwko zarządcy powództwa o wierzytelność objętą i nieobjętą układem, przy czym w tym drugim przypadku możliwość wszczęcia postępowania egzekucyjnego zaktualizuje się dopiero po zakończeniu lub umorzeniu postępowania sanacyjnego⁴⁹. W literaturze wskazuje się, że niezależnie zatem od tego, czy wyrok wydany po otwarciu postępowania sanacyjnego zapadł zgodnie z ustawą przeciwko zarządcy czy też na skutek błędu sądu przeciwko dłużnikowi, to w żadnym wypadku nie można w celu jego wykonania wszczynać i prowadzić egzekucji przeciwko masie sanacyjnej. W praktyce będzie dotyczyło to najczęściej wypadków zobowiązań zaciągniętych przez zarządcę i niezrealizowanych z braku wystarczających funduszy

⁴⁸ I. Gil, *Wpływ ogłoszenia upadłości i wszczęcia postępowań restrukturyzacyjnych na cywilne postępowania egzekucyjne i zabezpieczające*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2017, nr 2, s. 95.

⁴⁹ D. Chrapoński, *Wpływ postępowania restrukturyzacyjnego...*, s. 50.

w masie sanacyjnej⁵⁰. Należy przy tym zauważyć, że wykładnia użytego w art. 312 ust. 4 pr. restr. sformułowania „skierowanie egzekucji” nie może odnosić się do wszelkich form zaspokojenia wierzyciela (np. potrącenie, przejęcie na własność), a tylko do zaspokojenia w trybie przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym lub przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵¹.

Wszystkich tych rozwiązań (art. 312 ust. 1–4 pr. restr.) nie stosuje się do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę z uwagi na znaczenie tych wierzytelności dla podstaw egzystencji wierzycieli, o czym również jest mowa wyżej.

Jednocześnie także w tym postępowaniu ustawodawca rozstrzygnął wątpliwości odnoszące się do problemu przedawnienia, co miało istotne znaczenie z uwagi na brak w toku postępowania sanacyjnego czynności jednoznacznie przerywającej bieg przedawnienia, takiej jak zgłoszenie wierzytelności. W odniesieniu do roszczeń, co do których niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia, z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego bieg przedawnienia roszczenia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu przez czas trwania postępowania sanacyjnego (art. 312 ust. 6 pr. restr.).

4. Wnioski

Brak tożsamości celów oraz odmienny charakter postępowania egzekucyjnego i postępowań restrukturyzacyjnych, które przede wszystkim nie mają cech egzekucji uniwersalnej, w zasadniczy sposób wpłynęły na ukształtowanie relacji między tymi postępowaniami. Stosunek ten jest oparty na regule prymatu postępowań restrukturyzacyjnych, których istotą jest zapewnienie kontynuacji działalności dłużnika wraz z zabezpieczeniem słuszych interesów wierzycieli.

Warto przy tym zauważyć, że wraz z wzrastającym poziomem sformalizowania postępowania restrukturyzacyjnego oraz zakresem ingerencji w uprawnienia dłużnika dotyczące zarządzania masą restrukturyzacyjną ochrona przed postępowaniem egzekucyjnym jest wzmocniona, co wyraźnie niweluje różnice pomiędzy zabezpieczeniem interesów wierzycieli egzekwujących a ochroną wierzycieli, którzy nie złożyli wniosku o wszczęcie egzekucji przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.

Jak wskazano, w zakresie stosunku pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a postępowaniami restrukturyzacyjnymi ciągle jeszcze pojawiają się problemy interpretacyjne, które są przede wszystkim istotne z perspektywy czynności organów egzekucyjnych w zakresie ustalania i potrącania kosztów postępowania przed przekazaniem

⁵⁰ P. Zimmerman, *Komentarz do art. 312 pr. restr., teza nr 6* [w:] *idem, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2020.

⁵¹ B. Sierakowski, *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym – zagadnienia wybrane*, „Monitor Prawa Handlowego” 2017, nr 4, s. 30.

środków do masy restrukturyzacyjnej w przypadkach określonych w ustawie. Należy uznać, że w takich sytuacjach niezbędna jest pilna ingerencja ustawodawcy, która będzie jednoznacznie wprowadzała jedno z możliwych postępowań: 1) dopuszczenie możliwości potrącenia kosztów postępowania, w tym wynagrodzenia, przez organ egzekucyjny; 2) niedopuszczalność tej możliwości z jednoczesnym wskazaniem nadania komornikowi sądowemu statusu wierzyciela w postępowaniu restrukturyzacyjnym (zapewne z wyłączeniem tych wierzycieli spod układu).

To tylko jedno z zagadnień wpływających na postrzeganie omawianej relacji między postępowaniami, zwłaszcza w perspektywie zabezpieczenia indywidualnego interesu wierzyciela, który w ramach postępowań restrukturyzacyjnych ustępuje przed słusznym interesem ogółu wierzycieli jako uczestników postępowań restrukturyzacyjnych, połączonym immanentnie z realizacją podstawowego celu tych postępowań, jakim jest utrzymanie działalności dłużnika. Niewątpliwie więc w tym przypadku ustawodawca musi zadbać o właściwe zrównoważenie obu tych aspektów efektywnego przeprowadzenia restrukturyzacji zobowiązań dłużnika, połączonej w postępowaniu sanacyjnym z działaniami prawnymi i faktycznymi o charakterze sanacyjnym.

Literatura

- Adamus R., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Adamus R., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2019.
- Adamus R., *Problem przekazania do masy układowej w przyspieszonym postępowaniu układowym sum uzyskanych w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2020, nr 3.
- Chrapoński D., *Wpływ postępowania restrukturyzacyjnego na postępowania egzekucyjne i zabezpieczające przeciwko dłużnikowi*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2016, nr 4.
- Forysiak K., Medyński M., *Pozycja banku jako wierzyciela w toku postępowania sanacyjnego – uwagi ogólne okiem dłużnika*, „Monitor Prawa Bankowego” 2016, nr 12.
- Gil I., *Relacje postępowania egzekucyjnego do postępowania restrukturyzacyjnego oraz współpraca komornika sądowego i zarządcy ustanowionego w postępowaniu sanacyjnym* [w:] *Współczesny model egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego. Zbiór studiów*, red. A. Góra-Błaszczkowska, I. Gill, K. Flaga-Gieruszyńska, Sopot 2017.
- Gil I., *Wpływ ogłoszenia upadłości i wszczęcia postępowań restrukturyzacyjnych na cywilne postępowania egzekucyjne i zabezpieczające*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2017, nr 2.
- Gil I., *Współpraca komornika sądowego z zarządcą w postępowaniu sanacyjnym* [w:] *Współczesny model egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego. Zbiór studiów*, red. A. Góra-Błaszczkowska, I. Gill, K. Flaga-Gieruszyńska, Sopot 2017.
- Głodowski W., *Wpływ postępowań restrukturyzacyjnych na postępowanie egzekucyjne* [w:] *Transformacje postępowania cywilnego w postępowaniach wykonawczych*, red. I. Gil, Sopot 2017.
- Gurgul S., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Klich A., *Zawieszenie postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2020.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021.

- Kubiczka M., Sokoła B., *Przesłanki prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w świetle jego celu*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2015, nr 2.
- Kwiatkowski D., Kosmal R., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Malmuk-Cieplak A., *Wpływ postępowania upadłościowego*, „Polski Proces Cywilny” 2015, nr 3.
- Marciniak A., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.
- Merczyński B., Murawska M., *Wpływ otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na postępowania sądowe i egzekucyjne*, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 12.
- Pietruszyńska M., Zimmerman P., *Skutki niedostatecznego zabezpieczenia roszczeń banku w kontekście możliwości prowadzenia egzekucji w stosunku do dłużnika*, „Monitor Prawa Bankowego” 2013, nr 3.
- Prawo restrukturyzacyjne*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Warszawa 2020.
- Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, Warszawa 2020.
- Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, seria: System Prawa Handlowego, t. 6, Warszawa 2017.
- Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska, Warszawa 2020.
- Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A. Witosz, Warszawa 2016.
- Sierakowski B., *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym – zagadnienia wybrane*, „Monitor Prawa Handlowego” 2017, nr 4.
- Zieliński A., *Postępowanie cywilne. Kompendium*, Warszawa 2019.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2020.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2022.

Streszczenie

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Stosunek pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a postępowaniami restrukturyzacyjnymi – wybrane zagadnienia

Autorka poddaje analizie relację pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a poszczególnymi postępowaniami restrukturyzacyjnymi, mającą kluczowe znaczenie dla realizacji układu z wierzycielami. Postępowania restrukturyzacyjne jako postępowania, których celem jest zapewnienie kontynuacji działalności dłużnika, z jednoczesnym zabezpieczeniem słusznych interesów wierzycieli, nie mają charakteru egzekucji generalnej, co jednoznacznie kształtuje ich relację wobec postępowania egzekucyjnego. To ostatnie postępowanie zmierza do zabezpieczenia indywidualnego interesu wierzyciela egzekwującego z zastosowaniem instrumentów opartych na przymusie państwowym, co czyni je ciągiem czynności o odmiennym charakterze niż postępowania restrukturyzacyjne. W konsekwencji ustawodawca wprowadza regułę prymatu postępowania restrukturyzacyjnego z uwagi na możliwość pogodzenia idei utrzymania działalności dłużnika z ochroną słusznych interesów wierzycieli. Co istotne, niektóre ze szczegółowych rozwiązań odnoszących się do tej problematyki budzą daleko idące wątpliwości interpretacyjne, co wymaga szczególnej uwagi, zwłaszcza z perspektywy praktyki organów egzekucyjnych.

Słowa kluczowe: postępowania restrukturyzacyjne; postępowanie egzekucyjne; zawieszenie postępowania egzekucyjnego; umorzenie postępowania egzekucyjnego; uchylenie zajęcia.

Summary

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Relationship between Enforcement Proceedings and Restructuring Proceedings – Selected Issues

The Author analyses the relationship between the enforcement proceedings and individual restructuring proceedings, which is of key importance for the implementation of the arrangement with creditors. Restructuring proceedings as proceedings aimed at ensuring the continuation of the debtor's activity, while securing the legitimate interests of creditors, do not constitute general enforcement, which clearly shapes their relationship with the enforcement proceedings. The latter proceedings are aimed at securing the individual interest of the enforcing creditor with the use of instruments based on state coercion, which makes them a series of activities of a different nature than restructuring proceedings. As a consequence, the legislator introduces the rule of primacy of restructuring proceedings due to the possibility of reconciling the idea of maintaining the debtor's activity with the protection of the legitimate interests of the creditors. Importantly, some of the detailed solutions relating to this issue raise far-reaching interpretation doubts, which requires special attention, especially from the perspective of the practice of enforcement authorities.

Keywords: restructuring proceedings; enforcement proceedings; suspension of enforcement proceedings; discontinuance of enforcement proceedings; annulment of seizure.